

PARDUBICKÝ KRAJ
Pavel Šotola
člen Rady Pardubického kraje

V Pardubicích 18. 10. 2018
Č.j. KrÚ/64612/2018

Vážená paní doktorko,

příloze Vám zasílám vyjádření k některým bodům „Doporučení veřejné ochránkyně práv ke zlepšení dostupnosti sociálních služeb“.

Situací osob s poruchou autistického spektra se dlouhodobě zabýváme a z praxe můžeme potvrdit Vámi zmiňované nedostatky, které v současnosti omezují přístup těchto osob k potřebným, a to nejen sociálním službám. Víťáme jakoukoli aktivitu, která přispěje k řešení nepříznivé sociální situace osob s poruchou autistického spektra a jejich blízkých, stejně jako dalších osob, jejichž potřeby aktuálně nemůžeme plně uspokojit. Za zásadní nedostatky současného stavu považuji skutečnost, že není individuálně posuzována potřebná míra podpory a individuálně plánován potřebný rozsah péče a její zajištění včetně finančního, že není finančně zajištěn rozvoj služeb pro osoby s poruchou autistického spektra (v oblasti investic ani provozu) a že v systému chybí dostatek kvalifikovaných a motivovaných pracovníků. Pozitivně však vnímám snahy krajů, poskytovatelů služeb i samotných rodičů tento stav posouvat a zlepšovat.

S pozdravem

Vážená paní
Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
Veřejná ochránkyně práv
Údolní 39
602 00 Brno

Vyjádření k doporučením:

1. Situace rodin mnohdy není řešena komplexně

Dle našeho názoru není sociální pracovník jediným zdrojem pomoci a podpory rodině se členem s PAS. Pracovníci Krajského úřadu Pardubického kraje (KrÚ Pk), odboru sociálních věcí, pracovali od roku 2015 na vytvoření tzv. regionálních karet potřeb a metodik pro výkon sociální práce na obcích. Základními pilíři této metodické činnosti jsou

- pozice sociálního pracovníka obce, který je schopen posoudit nepříznivou sociální situaci klienta/občana, poskytnout mu potřebou podporu, nabídnout mu možnosti řešení nepříznivé sociální situace, včetně doporučení vhodných sociálních služeb a jejich zprostředkování,
- komplexní mapování nepříznivé sociální situace klienta/občana, přičemž doporučený rozsah mapování je uveden v kartě potřeb určené sociálním pracovníkům obcí (viz příloha dopisu).

Sociální pracovníci obcí jsou motivováni, aby vytvářeli sítě sociálních a dalších veřejných služeb pro osoby v nepříznivé sociální situaci, informovali veřejnost o své činnosti (viz doporučený vzhled informačního letáku). Spolupráce s aktéry výše uvedené sítě je hodnocena v rámci kontrolní činnosti KrÚ Pk.

Spolupráce se sociálními pracovníky obcí, předávání informací o chybějících službách či kapacitách, zapojení do struktur plánování služeb na místní úrovni jsou jedním z hodnotících ukazatelů kritérií efektivity sociálních služeb.

Za problematické v této oblasti považují zejména přesah potřeb rodin se členem s poruchou autistického spektra do oblastí školství, zdravotnictví, zaměstnanosti, dopravy, trávení volného času a dalších oblastí veřejných služeb, přičemž řada těchto oblastí je mimo kompetenci sociálního pracovníka, ať obce nebo poskytovatele sociálních služeb. Jakkoli je sociální pracovník považován za multifunkčního a jsou mu přiřazovány role poradce, diagnostika, manažera, metodika či případového manažera a činitele sociálních změn, v praxi se setkáváme s tím, že sociální pracovník není schopen všechny tyto role plnit právě s ohledem na omezené kompetence. Síťování služeb a sítí podpory konkrétního klienta je pak limitováno ochotou ostatních subjektů ke spolupráci.

2. V rámci jednotlivých krajů není aktuálně zajištěna dostupnost sociálních služeb pro cílovou skupinu dětí, ale také dospělých s poruchou autistického spektra.

S Vaším názorem se ztotožňujeme. Pardubický kraj se situací osob s PAS systematicky zabývá od roku 2013, kdy vznikla pracovní skupina pro osoby s PAS, jejímiž členy jsou zástupci samosprávy kraje, zástupci odborů zdravotnictví, školství a sociálních věcí, zástupci poskytovatelů sociálních služeb, školských zařízení, klinický psycholog a další. S rodiči dětí s PAS jsme uskutečnili setkání 20. září letošního roku za účelem mapování potřeb a definice cílů střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb. V roce 2017 zahájil Domov pod hradem Žampach poskytování služeb DOZP specializované pro osoby s náročným chováním a vážnými projevy agrese, jejímiž klienty jsou převážně osoby s PAS. Další specializovaná domácnost (pro klienty s „méně závažnými“ projevy) je zřízena v rámci služeb poskytovatele Domov sociálních služeb Slatiňany. Kapacita služeb pro osoby s PAS s nejméně závažnými projevy je však nedostatečná a Pardubický kraj se touto oblastí bude nadále zabývat. Obdobně chceme aktivně řešit nabídku terénních služeb sociální péče, které aktuálně nejsou schopné zajistit kvalitní péči o klienty s PAS, a nabídku ambulantních služeb, jejichž dostupnost je v současné době minimální. Problémem rozvoje všech uvedených služeb je nedostatek finančních prostředků (jak na straně investic, tak na straně provozu) a aktuální nedostatek kvalifikovaného personálu.

3. Financování sociálních služeb je v tuto chvíli v rukou samospráv

Plánování sociálních služeb a tvorba sítě sociálních je výkonem samosprávy kraje. Dle našeho názoru je tedy právem a současně odpovědností kraje, aby na svém území zajistil služby v potřebném rozsahu, a to i s ohledem na dostupné finanční zdroje. Pardubický kraj požadoval dotaci na sociální služby v roce 2018 (dle § 101a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) ve výši 840 mil. Kč. Výše poskytnuté dotace, jakkoli nejvyšší od doby účinnosti uvedeného zákona, dosáhla výše 769 mil. Kč. Kraj se na financování služeb podílí více než 100 mil., Kč, odhad příjmů od obcí je v obdobné výši. Finanční zdroje ze státního rozpočtu tak nedosahují potřebné výše ani pro zajištění stávající sítě služeb. Přesto se krajům obecně daří postupně rozšiřovat nabídku služeb, a to i pro náročné či jinak specifické cílové skupiny. V Pardubickém kraji jsou vedle výše uvedených pobytových služeb dostupné osobám s PAS a jejich rodinám služby rané péče, sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, sociální rehabilitace, odlehčovacích služeb.

Jak sama uvádíte, potřebu zajištění péče včetně té nejnáročnější mají i další cílové skupiny. Pardubický kraj například neúspěšně řeší situaci osob, které potřebují vedle zajištění bydlení také poskytování pravidelné péče, včetně ošetrovatelské, a které kvůli kumulaci problémů (závislost na návykových látkách, duševní porucha, agresivní projev chování, životní návyky vedoucí ke konfliktu se společností apod.) nejsou cílovou skupinou stávajících poskytovatelů.

4. Zdravotnická zařízení (ať již nemocnice/porodnice, či pediatři) často nejsou připravena poskytnout rodičům dítěte se zdravotním postižením ani základní radu, kde mohou hledat podporu a pomoc

S Vaším názorem se ztotožňujeme. Zjednání s rodiči dětí s PAS jednoznačně vyplynulo, že v ČR chybí včasná intervence v případě podezření na odchylky ve vývoji dítěte, v tomto případě při podezření na PAS. Rodiče stále naráží na neinformovanost pediatrů, v horším případě na jejich neochotu a někdy i bagatelizování problému. Diagnostika PAS je časově nedostupná stejně jako včasná intervence. V Pardubickém kraji proto podporujeme rozvoj služby raná péče pro tuto cílovou skupinu s tím, že se zaměřuje na děti, u nichž je podezření na PAS bez ohledu na stanovení diagnózy. Podle našeho názoru je však řešení potřeba hledat spíše v oblasti zdravotnictví a následně školství.

5. Doporučení krajům – oblast plánování

Kapacity služeb jsou od roku 2015 definovány v síti sociálních služeb. Pro připravovaný střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je přistupováno k formulaci cílů a opatření v kvalitě SMART. Potřeby, cíle a priority pro cílovou skupinu osob s PAS byly formulovány a konzultovány ve spolupráci s rodiči dětí s PAS a ve výše uvedené pracovní skupině. Je potřeba přiznat, že mezi potřebou poskytování služeb a plánovanými kapacitami služeb je rozdíl, a to zejména s ohledem na stávající způsob financování a každoroční nejistotu o výši poskytnuté dotace ze státního rozpočtu. Plánování služeb za těchto podmínek je velmi problematické. Samospráva kraje nemusí být ochotna převzít plnou zodpovědnost za zajištění sítě, pokud zdroje ze státního rozpočtu neodpovídají potřebě.

6. Doporučení krajům – oblast financování

Pardubický kraj má vytvořena tzv. kritéria financování sociálních služeb. Vyšší náročnost péče je ve výpočtu nákladů služby zohledněna. Je však nutno podotknout, že náročnost péče obecně je velmi relativní až subjektivní pojem a kraje by určitě uvítaly jeho jasnou definici z pozice ústředních orgánů. Prospělo by to nejen přístupu k výpočtu vyrovnávací

platby ale rovněž ke stanovení kapacity služeb, neboť prosté vyjádření kapacity počtem lůžek je dle našeho názoru nepřesné.

7. Doporučení krajům – oblast SPC a PPP

Na území Pardubického kraje poskytují bezplatné standardní poradenské služby klientům s PAS 4 speciálně pedagogická centra, která jsou součástí speciálních škol zřizovaných krajem – SPC Bystré, SPC Ústí nad Orlicí, SPC Skuteč a soukromé SPC Svítání Pardubice při Základní škole a Praktické škole SVÍTÁNÍ, o.p.s. Centra poskytují poradenské služby při výchově a vzdělávání žáků s různým druhem zdravotního postižení vč. autismu.

Tato školská poradenská zařízení jsou kompetentní stanovit míru potřeby speciálně pedagogické podpory s využitím speciálně pedagogického a/nebo psychologického vyšetření. Nejsou však oprávněna provádět diagnostiku ani diferenciální diagnostiku PAS.

Služby zaměřené na podporu vzdělávání žáků s autismem jsou poskytovány zejména na žádost zákonných zástupců žáků, škol nebo školských zařízení. Podmínkou poskytnutí poradenské služby je písemný souhlas žáka, v případě nezletilého žáka písemný souhlas jeho zákonného zástupce.

V současné době je obecně počet pracovníků ve speciálně pedagogických centrech podhodnocený, financování na potencionální klienty je překonaný model, který neodpovídá skutečnosti a potřebám center. Běžně klienti čekají na vyšetření 3 měsíce a další měsíc na doporučení. Pracovníci SPC jsou dlouhodobě přetěžováni; jedná se zejména o nárůst administrativy spojené s výkonem jejich činnosti a nevyhovující počet odborných pracovníků

v zařízení.

Pardubický kraj průběžně sleduje vývoj počtu pracovníků v centrech a postupně doplňuje nezbytné úvazky speciálních pedagogů, tak aby kvalita činnosti center nebyla bezprostředně ohrožena. Přes tyto dílčí kroky není stav optimální, chybí systémové řešení ze strany MŠMT.

Pardubický kraj inicioval vznik pracovní skupiny pro osoby s PAS, která se zabývá problematikou kvality života osob s autismem v širším kontextu - oblast školství, sociálních věcí

a zdravotnictví. Jedním z výstupů činnosti této skupiny je Adresář služeb pro osoby s poruchami autistického spektra, který umožňuje klientům přehledný seznam poskytovatelů vhodných služeb a pomoci. Jedním z doporučení pracovní skupiny je vznik samostatného speciálně pedagogického centra pro klienty s PAS.